

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ
δ. φ. Καθηγητού

ΠΛΑΤΩΝ

(ΧΟΡΗΓΙΑ ΑΝΩΝΥΜΟΥ, ΟΠΑΔΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ
ΕΛΛΗΝΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ)

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α. Ε. — ΑΘΗΝΑΙ
4—ΟΔΟΣ ΑΛΘΑΙΑΣ—4

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

επολλάχως ἔστιν ἀκούειν τῶν αὐτοῦ καθάπερ καὶ τῶν Ὀμήρου· δύο γὰρ αὐται ψυχαὶ λέγονται γενέσθαι παραμύθοι». (Ὀλυμπιοδ. 6)

ὑπὸ τὸ φῶς ἐπὶ πνευματικοῦ οὐρανοῦ βαδίζον οἱ λαοί, ὅπως καὶ τὰ άτομα, τὸν δρόμον τῶν πρὸς τὰ ἔμπροσ. Ὅπου δὲν ἐπάσχει σενείδησις τοῦ φωτὸς αὐτοῦ καὶ γνώσις τοῦ πνευματικοῦ οὐρανοῦ, ἐκεῖ ἡ πορεία γίνεται πρὸς τὸ ἀγνωστον, μετὰ τὴν ἀβεβαιότητα καὶ τὴν ἀνησυχίαν διὰ τὴν αἴθριον. Ἐκεῖ λείπει ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς καὶ ἡ αὐτοπεποιθήσις. Ὅπου τὸ φῶς τὸ φωτίζει τὸν δρόμον τῆς ζωῆς δὲν θαυμάζει, ἀλλ' ἐξυπηρετὴ ὁρασίν πειραμαμένην καὶ τελείαν, ἐκεῖ κατὰ τὴν πορείαν πρὸς τὰ ἔμπροσ, μετὰ εὐγνωμοσύνην ἀντικορῶει τὸ βλέμμα εἰς τὸν πνευματικὸν οὐρανὸν τοὺς ἡλίους, οἱ ὅποιοι στέλλουν τὸ εὐεργετικὸν τῶν φῶς καὶ ἄσβεστοι συνοδεύουν καὶ ὁδηγοῦν τὰς νέας γενεάς εἰς τὴν σταδιοδρομίαν τῶν, καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας διὰ τὴν νίκην καὶ τὴν δόξαν.

Ἄπο τοιούτοι ἡλιοὶ λάμπουν ἀπ' αἰῶνων εἰς τὸν πνευματικὸν οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἑβρώπης ὀλοκλήρου, ἡ ὁποία διὰ τῶν ἐλληνικῶν φώτων ἀνεπτέχθη, ὥρμησε καὶ παρήγαγε τὸν σημερινὸν πολιτισμὸν :

Ὁ Ὀμηρὸς καὶ ὁ Πλάτων. Ὑπάρχον βεβαίως καὶ ἀπειροὶ ἄλλοι φωτεινοὶ καὶ ἄσβεστοι ἀστέρες εἰς τὸ πνευματικὸν στερέωμα, καὶ Γαλαξίαι, εἰς τοὺς ὅποιους ἐνώον τὸ φῶς τῶν ἀπειρα σώματα, ἅτινα δὲν ἔσβυσον εἰς τὸ ἀχάρες, τὸ μέγεθος ὁμοῦ καὶ ἡ λαμπρότης τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Πλάτωνος εἶναι ἀνεπείρητα. Ὅτι ὁ Ὀμηρὸς εἶναι διὰ τὴν ποίησιν, αὐτὸ εἶναι καὶ ὁ Πλάτων διὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν πνευματικὴν ζωὴν. Ὑπὸ τὸ Ὀμηρικὸν φῶς ἀναπτέσσεται καὶ ὀρμιάζει ἡ ποιητικὴ φαντασίαι καὶ ἡ μεγαλοφυΐα. Ὑπὸ τὸ Πλατωνικὸν φῶς διανοίγονται οἱ πνευματικοὶ ὀφθαλμοὶ καὶ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς εὐρίσκει τὸν δρόμον πρὸς τὸν ἰδεώδη ἐκείνον κόσμον, ὅπου ἐπάσχει «αὐτὸ τὸ ἀληθές», «τὸ ἀγαθόν» καὶ «τὸ καλόν», ἡ πραγματικὴ εὐδαιμονία καὶ εὐτυχία.

Ἡ πραγματικὴ σπουδαιότης καὶ σημασία τοῦ Πλάτωνος. Οἱ παλαιότεροι, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ὀλυμπιόδοτος, «τῆς Πλά-

τωνος φιλοσοφίας ὡρέγαντο χρηστὸν παρ' αὐτῆς ἅπαντες ὠρέσασθαι βουλόμενοι καὶ κάτοχοι τῆς ταύτης νόμασιν εἶναι σπουδαζόντες, καὶ τῶν Πλατωνικῶν ἐνθουσιασμῶν πλήρεις ἑαυτοὺς καταστήσοντες». Καὶ οἱ νεώτεροι μέχρι σήμερον σχεδόν, ὄχι ὀλιγώτερον χάριν τοιούτου τινὸς σκοποῦ μελετῶσι τοὺς ἀνεκτιμήτου καλλιτεχνικῆς, φιλολογικῆς καὶ φιλοσοφικῆς ἀξίας διαλόγους αὐτοῦ. Ἄλλ' ἡ σπουδαιότης καὶ ἡ σημασία τοῦ Πλάτωνος διὰ τὴν πνευματικὴν ζωὴν εἶναι πολὺ μεγαλύτερα. Ὁ Πλάτων δὲν παρουσιάζει ἀπλῶς νόματα θεωριῶν φιλοσοφικῶν καὶ ἐνθουσιασμοῦς, ἀλλὰ καὶ προσπαθεῖ νὰ ὁδηγήσῃ τοὺς μελετητὰς του εἰς τὴν πραγματικὴν εὐτοχίαν καὶ εὐθυμίαν, εἰς αὐτὸ τὸ καλόν, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἀληθές, ὑπερθεῖν τὸν δρόμον ἀνεψώσεως εἰς τὴν σφαιρὰν τῶν ἰδεωδῶν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ὅταν ἐπάροχον εἰς τὸν πνευματικὸν ὁρίζοντα καὶ ἐπιδρωσίν, κάμνον τοὺς ἀνθρώπους ἰσχυροὺς, ὑγιεῖς ἠθικῶς καὶ ἱκανοὺς διὰ μεγάλα ἔργα, καὶ ὅταν δὲν ἐπάροχον καὶ δὲν φαίνονται, ἀφίρουν νὰ ἐπικρατῇ ἡ ἀβεβαιότης, τὸ ἄσκοπον εἰς τὴν ζωὴν, ἡ ἀπελπισία. Ὁ Πλάτων διὰ τοῦτο πρότειναι νὰ εἶναι ἐγκόλιον, ὄχι μόνον τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος φιλοσόφων καὶ φιλολόγων, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ πάσης ψυχῆς ἐχούσης ἀνάγκην τροφῆς καὶ ἐνισχύσεως δι' ἰδαϊκῶν, καὶ πάσης πνευματικῆς ζωῆς ὑπαρχούσης καὶ ἀναπτυσσομένης διὰ τοιούτων ἰδαϊκῶν.

Ἡ τοιαύτη ὅμως ἀξία καὶ σπουδαιότης τοῦ Πλάτωνος, ἐκ τῆς ποικίλης ἐρωτηθείας καὶ τῆς συμφώνως πρὸς ἐκάστοτε ἡγεμονοῦσας ἀντιλήψεις, κατανοήσεως τῶν φιλοσοφικῶν θεωριῶν του, ἐκφεύγει συνήθως τὸν ἀναγνώστην βιβλίων περὶ Πλάτωνος, καὶ μάλιστα ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος δὲν θά ἴκω εἰς θέσιν νὰ ἀσχοληθῇ πολὺν καιρὸν καὶ νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τοὺς διὰ λόγους τοῦ μεγάλου φιλοσόφου. Διὰ νὰ παρουσιασθῇ τὸ γνήσιον Πλατωνικὸν φῶς εἶναι ἀνάγκη νὰ παραμερισθῇ ἡ ὁμίχλη μὲ τὴν ὁποῖαν ἔχει καλύψει αὐτὸ εἴτε ἡ ἡμιμάθεια, εἴτε ἡ περιορισμένη ἀντίληψις καὶ ἡ προκατάληψις τῶν παλαιῶν πρὸ πάντων. Τοῦτο δὲ πάλιν τοσοῦτον μᾶλλον, ὅσῳ ὁ Πλάτων καὶ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἀκόμη διαφοροτρόπως ἔχει ἐομηρευθῇ καὶ κατανοηθῇ καὶ κατὰ τοὺς μετέπειτα αἰῶνας ἐξητάζετο ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἀντιλήψεων καὶ τῶν ἰδεωδῶν ἐκάστης ἐποχῆς. Ἡ ἐποχὴ τῆς Ἀναγεννήσεως, ὅπως ἀναφέρομεν διεξοδικῶς εἰς εἰδικῶν κεφάλαιον τοῦ βιβλίου τούτου, ἠθέλησε νὰ ζήσῃ τρόπον τινα, τὴν ἰδεολογίαν τοῦ Πλάτωνος, ἀλλ' ἢ τῆς πρὸς ἀπομίμησιν καὶ ἢ προσπάθειαν πρὸς ἐπανάσφωσιν.

παλαιῶν μορφῶν εἰς τὴν ζωὴν κατέστησαν ἀδύνατον τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴν ἐμπνευσιν διὰ ταύτης. Ὁ παλαιὸς φιλανθρωπισμὸς (Humanismus) μᾶλλον τὸν συγγραφέα καὶ ὄχι τὴν φιλοσοφίαν Πλάτωνα εἶχεν ὑπ' ὄψιν, τοὺς δὲ διαλόγους αὐτοῦ ἤσθενα ὡς φιλολογικὰ ἀπλῶς ἔργα τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τότε ἐν ἰσχύϊ φιλολογικῶν μεθόδων. Αὐγότερον ἢ ἐπιστήμη ἀσχίζει νὰ ἐμβαθύνῃ καὶ εἰς τὸ περιεχόμενον καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τῶν συγγραφεῶν τοῦ μεγάλου ἰδεολόγου Φιλοσόφου, ἀλλὰ τοῦτο γίνεται εἰς τὴν Δύσιν, ὅπου βαθμηδὸν περιορίζετο ὁ Ἀριστοτελισμὸς τοῦ Ἀκουινάτου καὶ ὅπου ἀνεπτύχθησαν τὰ διάφορα φιλοσοφικὰ συστήματα.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος, μετὰ τοὺς χρόνους τῶν Μεδίκων καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διαδίδεται σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τῶν ἐκ τῆς Δύσεως εἰσαγομένων φιλοσοφικῶν θεωριῶν. Ὁ προφητεύσας περὶ Ἑλληνικῆς ἀναγεννήσεως διὰ τῆς διαδόσεως τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας, Πλατωνικὸς Πλήθων ἢ Γερμῆτος, οὐδένα ἀφῆκε διάδοχον. Ὁ Πλάτων ἔκτοτε μελετᾶται καὶ διδάσκεται φιλολογικῶς καὶ ἐρμηνεύεται ἀναλόγως πρὸς τὴν τροπὴν, ἣν λαμβάνουν αἱ περὶ τῶν ἀρχαίων ἀντιλήψεις τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Παλαιᾶς λεγομένης Ἑλλάδος, τὴν ἴδρυσιν τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ τὴν διάδοσιν τῆς Παιδείας, εἶδεν τὸ φῶς Ἑλληνιστὶ καὶ συγγραφαὶ περὶ Πλάτωνος, καὶ μοιρογραφίαι καὶ ἐκδόσεις τῶν κειμένων τῶν διαλόγων. Πάντα ταῦτα ὁμῶς δὲν κατώρθωσαν νὰ διαδώσωσι τὴν Πλατωνικὴν φιλοσοφίαν καὶ νὰ φέρωσιν εἰς ἐπαφὴν τὴν Πλατωνικὴν ἰδεολογίαν πρὸς τὴν νεοελληνικὴν ζωὴν. Πρὸ παντὸς βιβλία περιγράφοντα καὶ ἐρμηνεύοντα τὸν Πλάτωνα καὶ τὴν φιλοσοφίαν αὐτοῦ κατὰ τρόπον ὥστε ἡ ψυχὴ τοῦ ἀθανάτου φιλοσόφου νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς σημερινῆς ζωῆς, ἐξ ὧν γνωρίζομεν, δὲν εἶδον ἀκόμη τὸ φῶς ἐν Ἑλλάδι. Καὶ αἰτία τῆς κατωστάσεως αὐτῆς δὲν εἶναι βεβαίως ἄλλο τι, παρὰ ἀφ' ἑνὸς μὲν αἱ ἀντιλήψεις ἡμῶν περὶ τῶν ἀρχαίων, αἱ ὁποῖαι ἀκόμη δυστοχῶς διατελοῦν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ παλαιοῦ φιλανθρωπισμοῦ καὶ φιλολογισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ ἀντίθετοι πρὸς ταύτας νεωτεριστικαὶ κατευθύνσεις, αἱ ὁποῖαι μὲ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς λεγομένης κατ' ἐκκενούσης γλώσσης, εἴτε ἐνσωρευιδήτως, εἴτε ἀσυνειδήτως δὲν εἰσροῦν τὴν ἀσχολίαν καὶ ἐμβαθύνουσιν εἰς τὰ συγγράμματα καὶ τὴν φιλοσοφίαν τῶν ἀρχαίων.

Δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν εἰς τὰς αἰτίας αὐτὰς ἐνταῦθα, διότι τὸ τοιοῦτον θὰ ἐπερέβαινε τὰ ὅρια καὶ τὸν σκοπὸν τῆς παρούσης ἐργασίας.

Θεωροῦμεν ἡμῶς ἐπεβεβλημένον τῷ δικαιοκροτήσασιν τῆς στάσεως
μας ὡς πρὸς ἀριστοτέρας τὰς ἀντιμαχομένας αὐτὰς ἰδεολογίας, αἱ
ὁποῖαι, ὅπως ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ἀντικειμένου εἰς ὃ ἀσχολοῦνται,
ἀγροῦνται μᾶλλον πρὸς τὰς ἀπορροήσας καὶ προσφῶν, ἡσυχίαν τὰ ἀσχολοῦνται
σοβαρῶς εἰς τὴν ἀσπίδα καὶ εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς πνευματικῆς
ζωῆς.

Τὸν φιλολογισμὸν λοιπὸν ὅπως ἐπίσχει καὶ καλλιουργεῖται πρὸς
ἡμῶν, δὲν δεκτικὰ τὰ τῶν ἀσכולοθῆσασιν. Τὰ ἀσχυρία συγγράμ-
ματα καὶ κείμενα ἐγράψασαν ὄχι διὰ τὰ ἀποτελέσασιν θέματα γλωσ-
πικῆς διδασκαλίας καὶ ἰ. ἡμενα πρὸς σχολιασμόν, ἀλλὰ διὰ τὰ δια-
τετώσασιν ἰδέαι, ἀντιλήψεις καὶ ἰδεώδη ἔχοντα ἀρεστον σχέσηιν
πρὸς τὴν ζωὴν, διὰ τὰ ἀναπτύσσων καὶ τὴν τέχνην τοῦ σχηματισμοῦ
καὶ τῆς διατετώσεως σκέψεων καὶ λόγων. Καὶ ἡμεῖς ἐνδιωμι-
γόμεθα διὰ τὰς ἰδέαις αὐτὰς ἀκριβῶς, διὰ τὰς ἀντιλήψεις, διὰ τὰ
ἰδεώδη, διὰ τὴν τέχνην. Ἀλλὰ καὶ ἡ νεωτέρα φιλολογικὴ ἐπιστήμη,
ἡ ἀναπτύχθεισα καὶ ἐξελιχθεῖσα εἰς ἄλλας χώρας, δὲν ἐπιδιώκει,
ἢ μᾶλλον δὲν πρέπει νὰ ἐπιδιώκη τι τὸ διάφορον. Κατὰ τὸν πε-
παιγμένον τῶν συγχρότων φιλολόγων, τὸν ἐσχάτως ἀποβαρύντα Πά-
λαμόβιτς, «ὁ φιλόλογος εἶναι ἐρηνηρευτῆς, δι-
ερηνηρευτῆς, ἀλλ' ὄχι μόνον τὸν λόγον τοῦτον
δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐννοήσῃ πλήρως, εἰ-
δὲν ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν ψυχὴν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν
προέρχονται» (Προβλ. Wilamowitz von Moellendorf :
Platon I. σελ. 4). Ἐπομένως ἡ φιλολογικὴ ἐρευνα θὰ ἦτο ποιο-
τησιότης ὅταν τὰς ἐφαρμογὰς καὶ τὰ σχόλια δὲν θὰ εἶχεν ἐπ' ὄψιν
ὡς σκοπὸν, ἀλλ' ὡς μέσον διὰ τὰ νίσχωσῃ ἀσφυλιέστερον εἰς τὸ
πνεῦμα καὶ εἰς τὰς ἰδέαις, εἰς τὰς ψυχὰς τῶν συγγραφέων, ἀφ' ὧν
εἰς τὰ συγγράμματα, ὡς γραστὸν, ἐκτίθενται σκέψεις καὶ ἰδέαι,
αἱ ὁποῖαι πηγαῖον ἀπὸ ἰδουμένης ἀντιλήψεως καὶ ἀπὸ ἰδεώδη,
αἱ ἀντιλήψεις δ' αὐταὶ καὶ τὰ ἰδεώδη ἔχοντες τὴν ἀσχυρίαν τῶν εἰς μίαν
ψυχὴν ἀναπτυσσομένην ἰδιότητος καὶ ἰδιωμόρφως ἐντὸς κοινο-
τικοῦ καὶ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Ἀπὸ τὴν γρῶσιν λοιπὸν τῆς
ψυχῆς αὐτῆς δένεται νὰ προέλθῃ ἡ ὀρθὴ ἐκτίμησις τοῦ συγγρα-
φέως, καὶ ἡ ἐπίδοσις εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ ἦθος τοῦ μελετητοῦ.
Διὰ τοῦτο χάριν τῆς ἐμβαθέσεως αὐτῆς εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Πλά-
τωνος ἐγένετο ἐνταῦθα χρῆσις τοῦ νεωτέρου εἶδους φιλολογικῆς
ἐρευνῆς, ἡ ὁποία μετὰ τῆς φιλοσοφικῆς τοιαύτης διατέθη διὰ τὴν
ἰλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου. Τὰς δὲ ἰδέαις, τὰς σκέψεις καὶ τὴν ψυχὴν,
δὲν ζητοῦμεν νὰ γνωρίσωμεν διὰ τὰ προσσημώσασιν τὴν σημεῖον τῆς
ζωῆς μας πρὸς τὴν ζωὴν τῶν ἀσχυλων, ἀλλὰ διὰ τὰ μάθωμεν τί
καὶ πῶς οἱ πηλαιότεροι ἐλάβαντες ἐπ' ἔργον καὶ ἐξήτασον χάριν

τοῦ γὰρ μορφώσουν ὀρθὰς ἀντιλήψεις περὶ τῆς ζωῆς καὶ γὰρ πραγματοποιήσουν τὰ ἰδεώδη τῶν, διὰ γὰρ γυμνάσωμεν καὶ ἐκτιμήσωμεν τὰς μεγάλας ἐκεῖνας προσωπικότητας καὶ ψυχάς, διὰ γὰρ ὑποστώμεν τὴν εὐεργετικὴν τῶν ἐπίδρασιν καὶ ἀντλήσωμεν δυνάμεις ἠθικὰς ἀπὸ τῶν ἐνθουσιασμῶν καὶ τῶν χαρακτηρισμῶν αὐτῶν, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐεχολώτερον γὰρ ἐμβυθίσωμεν εἰς τὴν σημερινὴν πραγματικότητα. Θὰ προσανατολιζώμεθα ὅπως πρέπει εἰς τὴν ζωὴν. Ὁ μισθῶν εἰς τὴν σχολὴν τοῦ παρελθόντος, καὶ ὁ παρακολούθησις τὰς προσπαθείας, τὰς ἐπιτυχίας καὶ τὰς ἀποτυχίας, τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰ μειονεκτήματα τῶν παλαιότερων, δὲν θὰ ἐποχρεωθῆ γὰρ δοκιμάσῃ τὰς πιερίδας, αἱ ὁποῖαι συνοδεύουν τὴν ἀπόκτησιν τῆς πείρας, ἀλλὰ θὰ ἀκολουθήσῃ σφικτερότερον καὶ εὐθετερον τὸν δρόμον πρὸς τὸν σκοπόν. Καὶ ὁ ἔχων εἰς τὴν ζωὴν τὸν πρῶτον τὰς μεγάλας προσωπικότητας καὶ ψυχάς, δὲν ἐπύρχει κίβδηρος γὰρ χάσῃ τὸν δρόμον τῶν, ἀλλὰ θὰ μεγαλοφυγήσῃ ὅσον ἐξαστάται ἀπὸ αὐτῶν.

Πρὸς τὰς ἀντιθέτους νεωτεριστικὰς τάσεις καὶ κατευθύνσεις ἐν Ἑλλάδι, ἐπίσης δὲν δυνάμεθα γὰρ συμφωνήσωμεν, ἀπ' ἐνὸς μὲν λόγου ἱστορήσεως παρ' αὐτῶν τοῦ παρελθόντος, τὸ ὅποιον ἡμεῖς ἔχομεν σοβαρῶς ἐπ' ὄψιν ὅπως ἀνεπτέξαμεν τὰ κατ' αὐτὸ ἀνωτέρω, ἀπ' ἐτέρον δὲ ἕνεκα τῶν περὶ γλώσσης ἀντιλήψεων αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε μὲν κατ' ἐποχὰς «*διαφωτισμοῦ*» ἴσως ἐδικαιολογοῦντο, σήμερον δὲ εἶναι ὀνυατὸν γὰρ στηριχθῶσι, διότι ὀπρωσθήποτε διὰ τῆς προόδου, τοῦ πολιτισμοῦ εἰς πᾶσαν χώραν ἀναπτέσσεται γραφομένη τις γλῶσσα καὶ ἀνώτερος τρόπος ἐκφράσεως, εἴτε ἀπὸ τὴν ἐλικράτησιν ὀρισμένης ὀμιλουμένης διαλέκτου ἐγένετο ἢ ἐκκλήσεως, εἴτε ἀπὸ λογίαν τινὰ κατὰ παράδοσιν γλῶσσαν. Ἡ Ἑλληνικὴ γραφομένη γλῶσσα, ἢ καθαρεύουσα λεγομένη, ἀπλοποιεῖται καὶ κατέρχεται εἰς κοινὸν τι ἐπίπεδον, ὅσῳ ὁ λαὸς διὰ τῆς παιδείας καὶ τῆς μορφώσεως ἀνέρχεται πνευματικῶς. Ἀλλὰ καὶ ἂν κατηγορεῖτο ὄλως διόλον, πάλιν ἀπὸ τὰς ὀμιλουμένων διαλέκτους, ἢ ἀπὸ μίαν ὀιανθήποτε διάλεκτον, θὰ ἐμορφῶνετο γραφομένη τις γλῶσσα τοῦ πολιτισμοῦ λεγομένη, ἣτις θὰ ἐχορσίμενεν ὡς μέσῳ ἐκφράσεως τῆς σονολικῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ὁ λόγος αὐτὸς λοιπόν, ἀλλὰ καὶ ἡ πρόθεσις ἡμῶν γὰρ ἀσχοληθῶμεν ἐνταῦθα εἰς τὴν Προσωπικότητα καὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος, εἰς ἰδέας δηλαδὴ καὶ πρῶιεχόμενα, μᾶς ἀναγκάζουν γὰρ κάμωμεν χοῖσιν τοῦ τῶνπορὲκείνου ἐκφράσεως καὶ διατεπώσεως, ὁ ὀποῖος, χοῖσις γὰρ γένη εἰς «*πείρασμα*» τὸν ἀναγνώστην, σαφέστερον, τελειότερον καὶ κατὰ τρόπον κατανοητὸν καὶ ἀπὸ ἐκεῖνους, οἵτινες οὐδέποτε ἠσχολήθησαν εἰς τὸν

Πλάτονα, θά παρίστανε τήν Προσωπικότητα καί τήν ιδεολογίαν τοῦ μεγάλου φιλοσόφου.

Ὁ σκοπός τοῦ παρόντος βιβλίου ἔχει μὲν καταστήσει φανερός ἐκ τῶν ἀνωτέρω, δύναται ὅμως νά συνοψισθῆ ὡς ἑξῆς: Τό βιβλίον τοῦτο προτίθεται νά καταστήσῃ γνωστόν τόν ἀληθινόν καί γνήσιον Πλάτονα, νά παραστήσῃ τήν προσωπικότητα δηλαδή, τήν ψυχήν, τήν ιδεολογίαν καί τοὺς πόθους τοῦ μεγάλου Ἑλληνοῦ φιλοσόφου, καί νά προκαλέσῃ τήν ἀγάπην πρὸς αὐτόν. Οἱ Ἕλληνες πρέπει νά ἀγαπήσωσι τόν Πλάτονα καί νά καταστήσωσιν αὐτόν ὁδηγόν των εἰς τήν ἀνακάλυψιν καί τήν ἐπιδίωξιν πραγματοποίησης τῶν ιδεωδῶν των. Εἶναι περιττόν νά τοισθῆ ἰδιαίτερος ὁποῖαν καί ὁπόσην σπουδαιότητα ἔχουν τὰ ἀνώτερα πνευματικά καί ἠθικά ιδεώδη διὰ τήν σημερινήν ζωήν, ἢ ὅποια ἀγωνίζεται πρὸς τήν ἕλην καί τόν ὕλισμόν, ὅστις συνοδεύεται ἀπὸ ἕνα καταστρεπτικόν διὰ τὸν κοινοτικόν βίον καί τήν πνευματικὴν ζωήν, μηδενισμόν. Ἀλλὰ δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔχασαν τήν πίστιν των εἰς τὰ ἀνώτερα ιδεώδη, ὑπερθυμίζομεν τήν δύναμιν καί τήν ἐπίδρασιν τῆν ὅποیان ἤσκησαν ὑποσυνειδήτως αὐτὰ ἐπὶ τῶν προἰεκατόν ἐτῶν προγόνων μας, ἐπὶ τῶν «ἐλευθέρων πολιτοκνημένων» τοῦ Μεσολογγίου κλπ. Ἐκεῖνοι ἐμεγαλοῦργησαν χάριν τῆς πραγματοποίησης τοῦ ιδεωδῶν τῆς ἐλευθερίας, καί ἡ σημερινὴ γενεὰ θά μεγαλοουργήσῃ, ἐὰν ἀνακαλύψῃ ἀνώτερα ιδεώδη, τὰ ὅποια νά ποθήσῃ καί νά θεωρήσῃ ἀντὶ πάσης θυσίας ἀναγκαῖαν τήν πραγματοποίησίν των. Καί διὰ τήν ἀνακάλυψιν καί τήν ἐπιδίωξιν τοιούτων ἀνωτέρων ιδεωδῶν, οὐδεὶς ἄλλος ἐμπνεεῖ περισσότερο καί οὐδεὶς ἄλλος εἶναι καταλληλότερος ἀπὸ τὸν Πλάτονα.

Ὁ Πλάτων ἤθελε νά εἶναι ὄχι διδάσκαλος τῆς φιλοσοφίας ἀπλῶς, ἀλλὰ φιλόσοφος δευόμενος νά κάμῃ καί τοὺς μελετητάς αὐτοῦ φιλοσόφους, ὅπως ἐτόμιζεν ὁ Σωκράτης καί ὅπως καί αὐτὸς ἐφαρτάζετο. Οἱ μαθηταὶ δηλαδή καί οἱ μελετηταὶ αὐτοῦ ἐπροεπε νά ἐρευνοῦν καί νά μυθάνοιεν ἀκαταπαύστως, νά ποθοῦν καί νά ζητοῦν τήν οὐσίαν τῶν πραγμάτων καί τῶν καταστάσεων, νά ἀποκτοῦν τήν γνώσιν ἐκείνην, ἢ ὅποια κάμνει τὸν ἄνθρωπον πράγματι εὐτυχῆ, φέρει τήν εἰρήνην καί ἰκανοποίησιν εἰς τὰς ψυχὰς καί ὁδηγεῖ τὸ πνεῦμα εἰς ἀνωτέρας σφαιράς. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι ὁ Πλάτων περιεφρόνει ὅπως οἱ Κοινικοὶ τὰ ὕλικα ἀγαθά. Ταῦτα εἶχεν ὑπ' ὄφιν του ὡς μέσα. Ἐγνώριζε καί ἐδίδασκεν ὅτι ἄλλαι τάσεις καί ὁρμαὶ, παρὰ αἱ ὕλικαί, πρέπει νά ἐπικρατοῦν εἰς τὴν ζωὴν διὰ νά ἐξασφαλίζονται καί ἡ ὕλική καί ἡ πνευματικὴ εὐμερσία. Εἶχεν ὑπ' ὄφιν καί ἐδίδασκεν ὅτι ἡ εἰς τὸ Σύμπαν παρατηρουμένη ἁρμονία πρέπει νά ἐπικρατῆ καί εἰς τὰς ἀτομικὰς ψυ-

χὰς καὶ εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον, ὅτι δ' ἡ ἀνθρωπίνη γνῶσις καὶ ἡ ἐπιστήμη μετὰ τῆς ἐμβάθυνσεως εἰς ἑαυτὸν, μόνον μέχρι τῶν προθύρων τοῦ Οὐρανοῦ, ὅπου ἐνοικεῖ τὸ ὄψος ὃν καὶ ἡ ἀνωτάτη ἰδέα, φέρουσιν. Τὸ ἀνώτατον αὐτὸ ὄψος δὲν περιγράφεται, οὔτε ἐρευνᾶται καὶ ἐρμηνεύεται. Δι' ἐμβιώσεως καὶ ἐνοράσεως ἐπικοινωνεῖ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς αὐτὸ, ἡ ἐμβίωσις δὲ καὶ ἐνόρασις αὐτῆ ἐκδηλοῦνται εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς τὴν ποίησιν. Διὰ τοῦτο φιλοσοφία καὶ ποίησις βοηθοῦσιν ἀλλήλας, καὶ συνδυάζονται κατὰ τρόπον ἀριστοτολογηματικὸν παρὰ Πλάτωνι, ὅπως συνδυάζονται καὶ συγκροτοῦσιν ἐν σύνολον ἀντιλήψεως περὶ κόσμου καὶ ζωῆς, καὶ τὰ Μαθηματικὰ καὶ αἱ φυσικαὶ γνώσεις καὶ ἐρευναί, καὶ αἱ ἠθικαὶ θεωρίαι καὶ αἱ πολιτικαὶ καὶ παιδαγωγικαὶ ἀντιλήψεις. Οἱ Πλατωνικοὶ διάλογοι, εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι διεσαρμμένα αἱ πολλαπλαῖ αὐταὶ γνώσεις καὶ ἐρευναί, φέρουν διὰ τοῦτο, ὅχι τὰ χαρακτηριστικὰ ξηρᾶς ἐγκυκλοπαιδικότητος καὶ πολυγνωσίας, ἀλλὰ τὴν σφραγίδα τῆς ἀνωτέρας προσωπικότητος τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴν θέρημ τῆς ὑπερόχου αὐτοῦ καρδίας, δι' ἣν λαμβάνουν ἐνιαίαν μορφήν αἱ ἰδεολογικαὶ αὐτοῦ ἀντιλήψεις περὶ τοῦ κόσμου καὶ περὶ τῆς ζωῆς. Ὁ Πλάτων ἦτο «μὲγας ἀνὴρ περιλαμβάνων πολλοὺς ἄλλους μεγάλους ἀνδρας», συμφώνως πρὸς ὄρισμὸν τοῦ «ὑπερόχου ἀνδρός» παρὰ τοῦ ἀγγλοῦ φιλοσόφου Alexander Bain.

Ἡ τοιαύτη σχέσις καὶ ἰδιοτυκία τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας ἐπέβαλε, φυσικῶς τῷ λόγῳ προετίστως τὴν ἐμβάθυνσιν εἰς τὰ κατὰ τὴν

Προσωπικότητα καὶ τὸν βίον τοῦ Πλάτωνος. Καὶ τὸ τοιοῦτον ἔργον δὲν εἶναι ἀπλοῦν, οὔτε εὐκόλον. Ἐὰν ληφθῆ ἕκ' ὄψιν ὅποια καὶ ὅποσαι βιογραφίαι τοῦ Πλάτωνος ἀπὸ τῶν παλαιότερων χρόνων μέχρι Αἰτογένους τοῦ Λαερτίου (ὅστις κατὰ τὸν τρίτον μ. Χρ. αἰῶνα συνέγραψε βιογραφίαν τοῦ Πλάτωνος ἐπὶ τῆ βίᾳ παλαιότερων στοιχείων, μὴ ὑπαρχόντων πλέον κατὰ τὸ πλεῖστον), καὶ μέχρι σήμερον ἐγράφησαν, καὶ πῶς εἰς τὰς παλαιότερας βιογραφίας παριστάνεται ἡ Προσωπικότης τοῦ Πλάτωνος, ἄλλοτε μὲν θεοποιουμένη, ἄλλοτε δὲ ὑποτιμωμένη κλπ., εὐκόλον εἶναι νὰ ἐννοηθῆ ὅτι ἐξαρτᾶται παρὰ πολὺ ἀπὸ τῆς μεθοδου καὶ τὸν τρόπον ἐρεῖνης τὸ νὰ ἔλθῃ εἰς φῶς ἡ ἀληθὴς τοῦ Πλάτωνος προσωπικότης καὶ νὰ χρησιμοποιήσῃ οὕτω ὡς μέσον κατανοήσεως καὶ ἐκτιμήσεως τῆς φιλοσοφικῆς ἐξελίξεως, τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος καὶ τῆς ἐν γένει δρασεως τοῦ φιλοσόφου.

Μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Schlegel (1768—1834) ἡ προσωπικότης τοῦ Πλάτωνος ἐτί-

θετο εἰς δευτέραν μοῖραν καὶ κατεβλήθητο προσπάθεια παραστάσεως τῶν φιλοσοφικῶν θεωριῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ περιορισμένου τῶν Διαλόγων, οἷον ἐξελάβοντο ἐπ' ὧν ὡς συνεχῆς σύνολον, συγγράμειν συστηματικῶς πρὸς προδιαγεγραμμένον σχέδιον, ἐσταθμισμένῳ μεθοδικῶς καὶ διδακτικῶς. Καὶ ὁ Schleiermacher ἐπίστευεν ὅτι ἡ Πλάτων ἔγραψε τοὺς Διαλόγους τοῦ ἐπὶ τῇ βάσει μεθοδικῶς καὶ διδακτικῶς σχεδίου κέρροντος ἀπὸ τῆν ἀπλῆν φιλοσοφίαν καὶ τῆν ἀνακάλυψιν προβλημάτων, ἀπὸ τοῦ περιορισμένου ἀηλιδοῦ τῶν πρώτων, Σωκρατικῶν λεγομένων, Διαλόγων, εἰς τὴν ἱερατικὴν καὶ τὰς φιλοσοφικὰς ἐρευνας τῶν μεγάλων διαλέκτων. Ἡ τῆς ἐρευνας καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Karl Friedrich Hermann (Geschichte und System der Platonischen Philosophie) κατὰ τὸ 1839, ἀνεκαλέσθη τὸ πρῶτον, ὅτι ἡ συγγραμμὴ τῶν Διαλόγων δὲν ἦτο προσχεδιασμένη, ἀλλ' ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει ἐξελέξεως, λαβοῦσης χώρας εἰς τὴν ἰδεολογίαν καὶ φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος. Ἐπισημαστικῶς ἡ φιλολογικὴ καὶ ἡ φιλοσοφικὴ ἐρευνα ἐπιτόμησαν πρὸς τὴν ἐξασκῆσιν τῆς ταιώτης ἐξελέξεως καὶ πρὸς τὴν ἐρευνῆν τῶν βίβλων καὶ ἀφειρημῶν αὐτῆς. Ἡ κατ' ἀρχὰς λαβοῦσα χώρα προσπάθεια πρὸς λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς συνεχείας, διαδοχῆς καὶ τῆς γενεσιότητος τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος, μεταξὺ τῶν ἄλλων, ἐπεβεβαίωσε τὴν λαβοῦσαν χώραν ἐξέλιξιν, καὶ ἔφερε τὴν ἐρευνῆν εἰς τὴν προσεκτικότητι καὶ τὸν βίον τοῦ Πλάτωνος, εἰς βίβλων καὶ ἀφειρημῶν τῆς εἰς τὴν φιλοσοφίαν αὐτοῦ προστηρημένης ἐξελέξεως. Ἐκ ποιητικῶν ἡμῶν ἐκαλλιουργεῖτο καὶ ἡ συστηματικὴ παρουσίασις τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας, πρὸ πάντων ἐπὶ τῶν Έδ. Τσέλλερ (1) καὶ Windelband, διατελοῦντων ἐπὶ τὴν ἐπίδοξιν τῆς περὶ πνεύματος φιλοσοφίας τοῦ Hegel ('Εγγέλον). Ἐκ τῶν συγγραμμάτων ὁ Constantin Ritter (Platon 2 τόν. 1910 καὶ 1923) ἀκολουθεῖ τὴν τελευταίαν ταύτην κατεύθυνσιν, ἐνῶ ὁ Hans v. Arnim Platons Jugenddialoge 1914) ἐπὶ τὴν ἐπίδοξιν τοῦ I. P. Shorey (The Unity of Platos thought) (ἐπισημαστικῶς τῆς ἀντίληψιν τοῦ Schleiermacher καὶ μὴ ἀποδίδοντος μεγάλην βασιμότητα εἰς τὴν περὶ Πλατωνικῆς ἐξελέξεως θεωρίαν), ἀπορρίπτει ταύτην καὶ ἀποτελεῖ μοναδικὴν ἐξάφισιν μεταξὺ τῶν συγγραμμάτων. Ἔως τὸν ἀνταγωνισμὸν ταῦτων τῶν περὶ Πλάτωνος θεωριῶν, ἐκέρδησε τὴν νίκην ἡ περὶ ἐξελέξεως θεωρία, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τῆς μέγιστης ἐξαρτηλέσεως τοῦ ζητήματος

1) Ἡ βιβλιογραφία εἰς τὸ τέλος τοῦ πρώτου.

καλλιεργηθείας ἐρευνῶν περὶ ποντείας, διαδογῆς καὶ γνησιότητος τῶν διαλόγων, ὡς ἐτέρας δὲ διὰ τοῦ περὶ Πλάτωνος διτόμου ἔργου τοῦ Wilamowitz, ὅστις κατὰ νέον τρόπον προσπαθεῖ εἰς τὸ περιβάλλον τὸ κλασσικὸν καὶ πολιτικὸν τὴν ἐμφανίσῃ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἰδιαιτέρας προσωπικότητος τοῦ Πλάτωνος καὶ διὰ ταύτης τὴν καταστάσῃ κατὰ τὴν τὴν ποίησιν εἰς τὴν ἐξέλιξιν καὶ τὴν ἀνάστασιν τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας. Μετὰ τὸν Wilamowitz, ὁ μὲν E. Howald προσπαθεῖ, ἐπὶ τῇ βίῳ τε καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ ψυχολογικῶν καὶ ψυχολογικῶν μεθόδων, τὴν ἀνάστασιν εἰς τὸν ἔργον καὶ εἰς τὴν ποίησιν τὴν ἰδιαιτέραν ψυχολογικὴν ἀνάστασιν τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴν ἀνάστασιν διὰ τούτων τὴν ποίησιν τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ὁ δὲ Stefan Georgho καὶ οἱ ὄπαδοί του λαμβάνουσιν ὡς ἀπεριόριστον τὴν ἀνάστασιν τῆς ποίησιν κατὰ τὴν ἰδιαιτέραν γενεάν καὶ ἐκδηλώσιν τῆς. Ἄλλοι πάλιν ἀναστρέφονται εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Πλάτωνος, ὡς εἰς ἀποστολικὴν τούτων. Ἐπειὶ καὶ ἐν ἔργῳ λοιπὸν τὸ πρόβλημα, ἢ ἐπιπέδου τῆς περὶ ἐξέλιξιν θεωρίας, ἔγερσεν εἰς τὴν ἀνάστασιν τῆς προσωπικότητος, εἰς ἀνάστασιν καὶ πάλιν ἀνάστασιν τῆς ἐξέλιξιν αὐτῆς, ἢ δὲ καταστάσῃ τῆς φιλοσοφίας παροσέτασε τὴν ἀνάστασιν ἐπέκεινται καὶ ἐξακριβώσας τὴν τῆς προσωπικότητος διὰ πλήθους καὶ τελείας κατὰ τὸ δυνατόν βιογραφίας. Τὸ πρόβλημα τῆς ἐξέλιξιν μετεβλήθη τόσον εἰς πρόβλημα μεθόδων καὶ τρόπον βιογραφίας τοῦ Πλάτωνος, ὅσον πρόκειται περὶ τοῦ εἶδους καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπιπέδου ἐκ μέρους τοῦ περιβάλλοντος, καὶ περὶ τοῦ τρόπου ἐξακριβώσας τῆς ἀποστολικῆς ἰδιαιτέρας καὶ ψυχολογίας.

Ἐνταῦθα μετεβλήθη φροντίς, ὅστις ἡ προσωπικότης καὶ ἡ γνησιότης τῆς ζωῆς τοῦ Πλάτωνος τὴν ἐμφανίζονται ἐντὺς τοῦ πλουσίως τοῦ περιβάλλοντος, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς ἰδιαιτέρας καὶ ἰδιαιτέρας αὐτοῦ. Ἡ ψυχολογία καὶ ἡ χαρακτηρισμολογία ἐστηρίχθησαν εἰς τὴν ψυχολογικὴν καὶ ψυχολογικὴν ἀνάστασιν, εἰς τὰς κλίσεις καὶ τάσεις, εἰς τὰς πύθους καὶ εἰς τὰ ἰδιαιτέρα τοῦ φιλοσόφου, ὅπως ἐκδηλοῦνται ἢ ἐπαδηλοῦνται εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὰς περιπτώσεις, εἰς τὰς ἐπιστολάς καὶ εἰς τὰ πρόσωπα τῶν διαλόγων, εἰς τὰ περιεχόμενα τούτων τέλος καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς Ἀκαδημίας. Καὶ κατὰ τοῦτο δὲν ἠκολονθῆσαν τούτων τῆς μεθόδου οὐδὲν ἐκ τῶν εἰς αὐτὴν ἀναγκαζόντων βιογραφίαν τοῦ Πλάτωνος, ἀλλὰ προσπαθήσαμεν τὴν ἀναγκαζόντων βιογραφίαν πλεονεκτικὰ μόνον τῶν νεωτέρων βιογραφικῶν μεθόδων διὰ τὴν ἀνάστασιν ἐπὶ ἰδίᾳ ὁδοῦ καὶ ἀνάστασιν ἀνεσώτατον καὶ ἀσφαλέστερον εἰς τὸν σκοπὸν. Ὅτι εἰς τὰς ἀνοικτέρας ἐπιπέδους κατ-

Εἰς τὴν πολιτικὴν δοῶσιν εὐρίσκωμεν τὴν ἐπαφὴν τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας πρὸς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀντικειμενικὴν πραγματικότητα. Ἀνακαλύπτουσι ἐπίσης ἀλληλεπίδρασιν ἐκδηλουμένην σαφῶς εἰς τὰς σετῶν διαφόρων διαλόγων (Πολιτεία—Πολιτικός—Νόμοι κλπ.) καὶ διὰ τοῦτο οὐρανοῦσαν ἀρετὸν φῶς εἰς τὴν λαβοῦσαν χώραν φιλοσοφίαν ἐξέλιξιν τοῦ φιλοσόφου.

Ἡ Ἀκαδημία ἀποτελεῖ ἀντικείμενον ἐρεῖνης καὶ περιγυφῆς, διότι καὶ ὡς ἰδρυμα «λατρείας τῶν Μουσῶν καὶ τῶν Ἐρωτῶν» καὶ ὡς σχολὴ καὶ ὀργάνωσις, παρουσιάζει μὲν ἐνδιαφέρον καὶ παρουσιάζει ἀρετὰ σαφῶς τὴν ἰδιοτελίαν τῆς προσωπικότητος καὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος. Εἰς αὐτὴν, ὅχι μόνον ἐδίδασκεν ὁ Πλάτων καὶ καθωδῆγει καὶ τοὺς ἄλλους· εἰς τὸ νὰ φιλοσοφοῦν καὶ νὰ ἐρευνοῦν, ἀλλὰ καὶ τὴν διάπλασιν τοῦ ὅλου ἀνθρώπου (χαρακτήρος, ἦθους) ἐπεδίωκεν. Ἐπίσης ἡ Ἀκαδημία διὰ τῆς συμβίωσης καὶ τῶν περιφήμων «Συμποσίῳ» τῶν μαθητῶν καὶ ὁπαδῶν τοῦ Πλάτωνος, παρουσιάζει τὴν εἰκόνα κοινοτικοῦ βίου συμφώνως πρὸς τὰς θεωρίας τοῦ φιλοσόφου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔχει μεγάλην σημασίαν.

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος ἐξετάζεται ἐνταῦθα ἀφ' ἐνός μὲν κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξέλιξιν, ἀφ' ἐτέρου δ' ὡς σύστημα φιλοσοφικόν. Πολλοὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ἱστοριογράφων, βιογράφων καὶ ἐκ τῶν φιλοσόφων, ὡς καὶ ἀνωτέροι ἐσημειώθη, ἀγνοῦνται τοιαύτην τιὰ ἐξέλιξιν, διότι ἀναγνωρίζουν καὶ παραδέχονται τὸ ἐνιαῖον τῆς προσωπικότητος καὶ τῆς ἰδιοτελίας. Ὑπὸ τὸ ἐνιαῖον αὐτὸ καὶ τὴν ἰδιοτελίαν τῆς προσωπικότητος, κατ' αὐτοὺς, λαμβάνει χώραν ἀνάπτυξις, καὶ ὅχι ἐξέλιξις ὡς εἶδος μεταμορφώσεως.

Ἄλλοι πάλιν παραδέχονται ὅτι ὁ Πλάτων μόνον φιλοσοφικὴν ἐξέλιξιν καὶ ἐν «διαρκὲς γίγνεσθαι» παρουσιάζει, ὅτι δ' εἶναι δύσκολον, ἀν μὴ ἀδύνατον, εἰς τὴν τοιαύτην διαρκῆ ἐξέλιξιν καὶ διαμορφώσιν νὰ εὐρεθῆ τι τὸ μόνιμον καὶ σταθερὸν διὰ τὴν χρησιμεύσιν εἰς τὸν προσδιορισμὸν συστήματος.—Πρὸς τοὺς πρώτους δὲν δυνάμεθα νὰ συμφωνήσωμεν ἐφ' ὅσον ἔχομεν πρὸ ἡμῶν τὴν σταδιοδρομίαν καὶ τὸν βίον τοῦ Πλάτωνος, ὅστις παρουσιάζει διαρκῆ ἐξέλιξιν καὶ διαμορφώσεις, εἴτε ἐξ ἐπιδράσεως φιλοσοφικῶν θεωριῶν (Σωκράτους, Πυθαγορείων, Παρμενίδου κλπ.), εἴτε ἐξ ἐπιδράσεως περιπετειῶν (ἀποδημίαι εἰς Σικελίαν κλπ.). Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι συμφωνοῦμεν πλήρως πρὸς τὴν δευτέραν ὡς ἀνωτέροι ἀντίληψιν καὶ ὅτι ἀγνοῦμεθα τὴν ὑπαρξιν φιλοσοφικοῦ συστήματος τοῦ Πλάτωνος. Ὅσον καὶ ἀκρίβηται γενικῆ ἢ περὶ διαρκῶς ἐξελίξεως τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας

ἀντίληψις, ὅσοι καὶ ἂν διακρίνομεν διαμορφώσεις εἰς τὴν Πλατωνικὴν φιλοσοφίαν, πάλιν κατ' οὐσίαν ὁ Πλάτων παρουσιάζει ἰδιωτικὴν σταθερὰν καὶ τὴν αὐτὴν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, διότι, ὅπως καὶ ἀνωτέρω ἐτοπίσθη, ἡ ψυχὴ τοῦ Πλάτωνος ἦτο μία καὶ ἡ αὐτὴ. Ὁ Πλάτων ἦτο ἀφωσιωμένος διαρκῶς εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ καλοῦ, ἅτινα ἀνεκάλυπτεν εἰς τὰς ἰδέας, καὶ διὰ τούτων εἰς τὴν μίαν καὶ ἀνωτάτην ἰδέαν, τὴν τριστιμωτάτην, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ ἀληθές, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν ἐπάροχον ἐν ταύτῳ κατὰ τρόπον ὥστε τὸ ἀπολύτως ἀληθές ἐν τῇ πληρότητι τῆς ἀληθείας νὰ εἶναι καὶ πλήρως ὀρθὸν καὶ ἀγαθόν, καὶ τὸ ἀληθές καὶ τὸ ἀγαθὸν διὰ τῆς τελειότητός των νὰ συμπλήρωσι πρὸς αὐτὸ τὸ καλόν. Ἐὰν λοιπὸν ἡ τοιαύτη ζήτησις ἀπασχολῇ τὸν Πλάτωνα καθ' ὅλον τὸν βίον, καὶ ἡ λύσις τῶν προβλημάτων εὐρίσκηται παρ' αὐτοῦ πάντοτε εἰς τὰς ἰδέας καὶ εἰς τὴν ἰδέαν, τότε δὲν ἐπάροχει ἀμφιβολία ὅτι πρόκειται περὶ ἰδιωτικὸν φιλοσοφικὸν συστήματος ἐνιαίου, ἀναπτυχθέντος καὶ τελειοποιηθέντος διὰ τινος πορείας τῆς ἐξελιξέως, καθ' ἣν αἱ ἰδέαι αὐταὶ παρουσιάζονται ἄλλοτε μὲν ὡς ἔννοιαι, ἄλλοτε δ' ὡς οὐσίαι καὶ ὄντα ἐπερφυσικά. Ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἂν ἐξετασθῇ ἡ Πλατωνικὴ φιλοσοφία παρουσιάζει σύστημα, διότι ἀποτελεῖ πλήρη λογικὴν ἐνότητα ἀρχῶν, λύνει συνεπῶς τὰ περὶ ζοῆς καὶ φύσεως προβλήματα, καὶ διακρίνεται εἰς Διαλεκτικὴν, Φυσικὴν καὶ Ἠθικὴν, ἧτοι εἰς διαίρεσιν ἀφορῶσαν εἰς τὴν ὀλοκλήρωσιν πάσης εἰδικῆς ἐρεῦνης καὶ γνώσεως.

Τὴν αὐτὴν διαίρεσιν ἀκολουθοῦντες καὶ ἐνταῦθα, ἐχωρίσαμεν τὴν Πλατωνικὴν φιλοσοφίαν εἰς Κεφάλαια περὶ τοῦ ἀληθοῦς, περὶ τοῦ ἀγαθοῦ, περὶ τοῦ καλοῦ καὶ περὶ τοῦ ὄντως ὄντος καὶ τῆς ἀνωτάτης ἰδέας, ὅπου συνεροῦνται τὸ ἀληθές, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλόν. Ὑπὸ τὸ ἀληθές περιελάβομεν τὴν Διαλεκτικὴν καὶ τὴν Φυσικὴν (Λογικὴν, Θεωρίαν τῆς γνώσεως, Μεταφυσικὴν, φυσιοφιλοσοφίαν, ἀνθρωπολογίαν καὶ ψυχολογίαν, Θεολογίαν καὶ φιλοσοφίαν τῆς Θρησκείας). Ὑπὸ τὸ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ κεφάλαιον περιελάβομεν τὴν Ἠθικὴν, τὴν Κοινωνιολογίαν, τὴν Πολιτειολογίαν καὶ τὴν Παιδαγωγικὴν κατὰ Πλάτωνα. Εἰς τὸ περὶ τοῦ καλοῦ κεφάλαιον περιελήφθη ἡ κατὰ Πλάτωνα Αἰσθητικὴ καὶ ἡ φιλοσοφία τῆς τέχνης. Εἰς τὸ περὶ ὄντως ὄντος καὶ ἀνωτάτης ἰδέας κεφάλαιον τέλος περιελήφθησαν τὰ περὶ ἐνότητος τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ καλοῦ, τὰ κατὰ τὴν θεωρίαν τῆς «ἀνωτάτης ἰδέας» καὶ τὰ κατὰ τὸν Πλατωνικὸν μυστικισμόν.

Ἡ μετὰ τὸν Πλάτωνα ἐξέλιξις καὶ διαμόρφωσις τῆς Πλατωνικῆς ἰδεολογίας διὰ τῶν Ἀκαδημαίων (παλαιᾶς καὶ μέσης), διὰ τοῦ Νεοπλατωνισμοῦ, διὰ τοῦ Μεσαίωνα, διὰ τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ διὰ τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας, πρὸς τὸ σκοπὸν παρακολουθήσεως μετ' τῆς ἐπιδουάσεως τῆς φιλοσοφίας αὐτῆς κατὰ τὸν ροῦν τῶν αἰώνων, διαπιστώσεως δὲ καὶ μελέτης τοῦ ἰδεαλισμοῦ εἰς τὸν βίον καὶ τὴν ἐπιστήμην, ἐξετάζεται καὶ περιγράφεται εἰς τὸ τελευταῖον Κεφάλαιον τοῦ βιβλίου τούτου.

Ἐν τέλει ὀφείλομεν νὰ τονίσωμεν ὅτι καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν δέσκολον ὄντως καὶ ποικίλην ἐργασίαν, τὴν ἐνώουσαν τὸ ἔργον τοῦ φιλολόγου καὶ τοῦ φιλοσόφου, κατεβλήθη προσπάθεια ὥστε ὁ Πλάτων καὶ ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς ἐπιστήμων καὶ φιλόσοφος, νὰ ἐμφανισθῇ κατὰ τὸ δυνατόν ὅποιος πράγματι ἦτο ζῶν καὶ δρῶν.

Ὅχι σκελετούς, ἔστω καὶ ὠραίους, ὄχι καλλιτεχνήματα ἔχοντα θέσιν εἰς Μουσεῖον μόνον, ὄχι ὅμως καὶ Πλάτωνα φέροντα τὴν τιμὴν καὶ τὰς διόπτρας συγχρόνου φιλοσόφου, προσεπαθήσαμεν νὰ παρουσιάσωμεν. Ἐφροντίσαμεν νὰ φέρωμεν εἰς ἐπαφὴν τὴν σύγχρονον πνευματικὴν ζωὴν πρὸς τὴν ψυχὴν καὶ τὸν ροῦν τοῦ Πλάτωνος, ὅπως πράγματι ἐλειτούργουν. Ἄν ἐπετέχομεν, ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐχαρίστησις θὰ εἶναι τόσον μεγαλύτεραι, ὅσον μεγαλυτέρα θὰ εἶναι καὶ ἡ ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα ἐπίδοσις εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἀρχαίων συγγραμμάτων καὶ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, καὶ ὅσον μεγαλυτέρα θὰ εἶναι καὶ ἡ ἱκανοποίησις ἐκείνων, οἵτινες διὰ τῆς ἠθικῆς καὶ διὰ τῆς ὕλικῆς συνδρομῆς τῶν κατέστησαν δυνατὴν τὴν ἐκτέπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου. Ἄν δὲν ἐπετέχομεν πλήρως, τότε ἄλλοι ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ λάθη καὶ τὰς ἐλλείψεις, ἄς προσπαθήσωσι νὰ φέρωσι τι τελειότερον εἰς φῶς, δυνάμενοι νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν τελειότεραν ἀνάπτυξιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐκφράζομεν ἐνταῦθα τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν πρὸς τὸν σεβαστὸν ἀνὴρ ὄνομα χορηγητὴν καὶ πρὸς τοὺς συμπράξαντας διὰ τὴν ἐκτέπωσιν τοῦ βιβλίου αὐτοῦ.

Χάριτας καὶ εὐγνωμοσύνην ἐπίσης ὀφείλομεν πρὸς τὴν Κυρίαν Ν. Μικρουλάκη τὸ γένος Α. Νικολαΐδου, ἀπόγονον ἀνδρὸς μεγάλως ἐξυπηρετήσαντος τὴν ἐπιστήμην ἐν Ἑλλάδι, καὶ πρὸς τὸν Κύριον Στέφανον Γ. Στρέϊτ, ἕνεκα τῆς πολυτίμου βοηθείας αὐτῶν καὶ συνδρομῆς διὰ τὴν τελειότεραν ἐκδοσιν καὶ ἐκτέπωσιν τοῦ συγγράμματος τούτου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΑΗΣ

δ.φ.καθηγητής.

Ε.Υ.Δ τῆς Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006